

Difuzija odgovornosti

Hudj, Tatjana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:217462>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Tatjana Hudj

Difuzija odgovornosti

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2016.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Preddiplomski studij psihologije

Tatjana Hudj

Difuzija odgovornosti

Završni rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: doc. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KAKO JE SVE POČELO?	2
2.1. Inspirirano istraživanje	2
3. EFEKT PROMATRAČA.....	3
3.1. Zašto su ljudi manje skloni pomoći kada su prisutni drugi?	3
3.2. Drvo odluke promatrača u intervenciji	5
3.3. Model kovarijacije	6
4. KASNIJA ISTRAŽIVANJA I NOVIJE PRIMJENE	7
4.1. Krizne situacije	8
4.1.1. Klasična istraživanja	8
4.1.2. Kasnija istraživanja	9
4.2. Urbana nasuprot ruralnoj okolini.....	10
4.3. Svakodnevne situacije	12
4.3.1. Utjecaj spola osobe na odluku o pomaganju	13
4.4. Zločin i kazna	14
5. ZAKLJUČAK	15
6. LITERATURA.....	17

Difuzija odgovornosti

SAŽETAK

S obzirom da je difuzija odgovornosti jedan od psiholoških procesa sa čijom je pojavom upoznato malo ljudi, cilj je ovog rada detaljnije objasniti njezinu pojavu i opisati kontekst kada su istraživači spoznali postojanje tog fenomena. U radu se objašnjava efekt promatrača i procesi koji su u podlozi, a imaju važnu ulogu u donošenju odluke o interveniranju u situacijama u kojima je potrebna pomoć. Navedeni su najvažniji teorijski koncepti koji objašnjavaju pojavu difuzije odgovornosti, a to su drvo odluke Latanéa i Darleya te atribucijski model kovarijacije. Također, zbog boljeg razumijevanja pojave, navedena su rana, klasična istraživanja koja su postavila temelje za daljnje spoznaje, ali i novija istraživanja koja su se usmjerila na šire aspekte života. Difuzija odgovornosti je zainteresirala mnoge istraživače pa su se oni usmjeravali na vrlo raznolika područja života u kojima postoji mogućnost njezine pojave, kao što su na primjer više ili manje opasne situacije, ali i neke svakodnevnne, razlike u pojavi difuzije odgovornosti u ruralnim i urbanim sredinama, utjecaj spola na odluku o pomaganju pa čak i dodjeljivanje kazne kriminalcima koji su sami počinili zločin ili u grupi.

KLJUČNE RIJEČI: difuzija odgovornosti, efekt promatrača, krizne situacije, pomaganje

1. UVOD

„Nijedan čovjek nije otok“, poznati je citat Ernesta Hemingwaya s kojim se slažu i suvremene definicije socijalne psihologije koja proučava odnose među ljudima. Zbog svoje urođene potrebe za pripadanjem, ljudi su socijalna bića što znači da su svakodnevno u međusobnoj interakciji te na taj način utječu na misli, osjećaje i ponašanja drugih (Aronson, Wilson i Akert, 2005). De Montmollin (1977; prema Hewstone i Stroebe, 2001) ograničava značenje socijalnog utjecaja koje se podudara sa samom socijalnom psihologijom te navodi da se socijalni utjecaj odnosi na promjene u prosudbama, mišljenjima i stavovima pojedinca do kojih dolazi zbog izloženosti prosudbama, mišljenjima i stavovima drugih pojedinaca.

Socijalni utjecaj i pripadanje grupi mogu imati niz prednosti kako za pojedinca, tako i za grupu. Dolazi do zadovoljenja temeljnih ljudskih potreba kao što je potreba za pripadanjem, grupa postaje dio našeg identiteta, drugi ljudi nam služe kao izvor informacija te dolazi do pojave socijalne facilitacije što podrazumijeva da će prisutnost osobe ili grupe olakšati izvođenje jednostavnih i dobro naučenih zadataka. Osim navedenih i niza drugih prednosti, socijalni utjecaj može dovesti i do brojnih neželjenih pojava. U grupi je veća vjerojatnost da dođe do smanjenja motivacije članova i socijalnog zašutavanja. Također, može doći do socijalne inhibicije, deindividualizacije, difuzije odgovornosti, ali i brojnih drugih pojava (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

Difuzija odgovornosti je pojava koju možemo svakodnevno uočiti u različitim aspektima života i djelovanju ljudi. Ukoliko u trgovini nekome ispadnu kovanice, a nitko ne priskače u pomoć; u školi ili na fakultetu kod pisanja seminara gdje se neki pojedinci manje trude; situacija u kojoj grupa ljudi primi e-mali u kojem se traži pomoć; zagađivanje okoliša iako svi znaju da šteti čovječanstvu i niz drugih primjera. Kad bi se našli u takvim ili sličnim situacijama postoji vjerojatnost da bismo pomogli. Međutim, ukoliko smo okruženi većim brojem ljudi koji su svjedoci nekog događaja jednako kao i mi, ta vjerojatnost se smanjuje. Navedeni, ali i brojni drugi primjeri ilustriraju čestinu kojom kod pojedinaca dolazi do osjećaja smanjene odgovornosti za pružanje pomoći s povećanjem broja promatrača što se definira kao difuzija odgovornosti. Na to hoće li se difuzija odgovornosti pojaviti može utjecati više čimbenika. Važno je koliko je ljudi prisutno, je li situacija krizna ili svakodnevna, treba li pomoć pružiti u većem ili manjem gradu, ali i brojni drugi faktori. Ona je usko vezana uz efekt broja promatrača, odnosno nalaz da je manja vjerojatnost da će netko pomoći u nevolji, što je veći broj promatrača koji svjedoče (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

Iako se prema nalazima literature, ali i svakodnevnim iskustvima može pretpostaviti da se difuzija odgovornosti najčešće javlja u kriznim situacijama, tj. situacijama kad je potrebna pomoć, postoje nalazi koji navode da se ona javlja i u svakodnevnim situacijama. Budući da može doći do različitih posljedica u različitim situacijama kada se javi difuzija odgovornosti, koje mogu biti pogubne ili neprimjetne, cilj ovog rada je osvijestiti postojanje difuzije odgovornosti te dati pregled nekih od situacija u kojima je moguća njezina pojava.

Kako bi se bolje razumjela pojava procesa difuzije odgovornosti, rad prikazuje najranije početke njegove pojave i prva istraživanja koja su doprinijela boljem razumijevanju procesa koji su u njegovoj podlozi. Nadalje, opisani su i procesi koji su usko povezani sa difuzijom odgovornosti kao što je efekt promatrača te brojna istraživanja i stvarne situacije u kojima se može pojaviti difuzija odgovornosti sa svojim više ili manje negativnim posljedicama.

2. KAKO JE SVE POČELO?

Pojam difuzije odgovornosti postao je popularan nakon što se zbio jedan od najutjecajnijih događaja u povijesti psihologije i psiholoških istraživanja, nakon objave medijske vijesti o nasilnom i tragičnom događaju u New Yorku. Godine 1964., u večernjim satima, dvadesetosmogodišnja Kitty Genovese vraćala se u stan u Queensu, mirnom kvartu gdje su uglavnom stanovali pripadnici srednje klase. Nakon što je izašla iz auta i krenula prema svojoj zgradi, nožem ju je napao nepoznati muškarac. Kitty je tijekom napada vrištala i zvala pomoć nakon čega je jedan susjed viknuo napadaču kroz prozor da pusti djevojku na miru na što je on reagirao i počeo odlaziti. Međutim, on se okrenuo, udarcem srušio Kitty na zemlju i ponovno je počeo udarati nožem. Budući da je ona nastavila vrištati netko je ipak pozvao policiju koja je došla dvije minute nakon poziva, ali je Genovese već bila mrtva, a njezin napadač je nestao. Tijekom policijske istrage utvrđeno je da je napad trajao 35 minuta te da je 38- ero susjeda svjedočilo napadu od kojih je samo jedan pozvao policiju (Hock, 2004).

2.1. Inspirirano istraživanje

Tragedija Kitty Genovese šokirala je New York i cijelu državu, ali je također probudila i interes psihologa da ispitaju što leži u podlozi takvog ponašanja promatrača. Najznačajniji u području prosocijalnog ponašanja koje uključuje altruizam, suradnju, odolijevanju napasti i pomaganje, bili su John Darley i Bibb Latané. Oni su procijenili da se prosječna osoba u životu nađe u najmanje šest kriznih situacija u kojima socijalne norme traže da poduzmemo neke akcije i priskočimo u pomoć, ali mi to često ne činimo. Budući da je do navedenog tragičnog događaja bilo uvriježeno mišljenje da što je više ljudi prisutno, veća je vjerojatnost da će netko pružiti pomoć, nakon

ubojstva Kitty Genovese, Darley i Latané krenuli su od suprotne pretpostavke i odlučili to provjeriti istraživanjem.

Oni su uspjeli u laboratoriju kreirati situaciju sličnu onoj u kojoj je bila Kitty Genovese da mogu sustavno manipulirati situacijom i opažati ponašanje prisutnih promatrača. Sudionici su bili studenti psihologije od kojih je zatraženo da raspravljaju o osobnim problemima vezanim uz akademski život s drugim studentima. Kako bi izbjegli pojavu neugode i osjećaj srama bili su smješteni u posebne sobe, a komunicirali su pomoću interfona. Sudionicima je zapravo puštena snimka na kojoj „sugovornici“ pričaju o svojim problemima i snimka na kojoj jedan sugovornik ima epileptični napad i traži pomoć. Varijabla kojom se manipuliralo bio je broj sugovornika za koje je sudionik mislio da su prisutni, a mjerilo se vrijeme koje je sudionicima bilo potrebno da pozovu pomoć. Dobiveni rezultati potvrdili su pretpostavku istraživača što znači da su sudionici sporije reagirali kad su vjerovali da ima više sugovornika. Od sudionika koji su vjerovali da su sami, 85% njih je pomoglo, a samo 31% sudionika je pomoglo kad su vjerovali da je prisutno još četiri promatrača, a to znači da je među sudionicima koji su pomogli, odgoda pružanja pomoći bila duža ukoliko je bilo prisutno više promatrača (Latané i Darley, 1968). Budući da je većina sudionika osjećala strah, tjeskobu i anksioznost istraživači su zaključili da razlog nepomaganja nije neosjetljivost ili nebriga za druge. Latané i Darley (1968) navode kako u podlozi takvog ponašanja leži pojava poznata kao efekt promatrača.

3. EFEKT PROMATRAČA

Brojna, slična istraživanja koja su provedena u laboratoriju ili na terenu pokazuju da što je veći broj promatrača koji svjedoče nesreći, manja je vjerojatnost da će bilo tko od njih pomoći žrtvi, a ta pojava naziva se efekt broja promatrača. Nakon što su brojni istraživači došli do istih nalaza i utvrdili postojanje pojave efekta promatrača, postavilo se pitanje zašto su ljudi manje skloni pomoći u prisutnosti drugih ljudi. Darley i Latané objašnjavaju pojavu efekta promatrača kao pojavu u čijoj su podlozi tri procesa: dvosmislenost situacije, strah od evaluacije i difuzija odgovornosti.

3.1. Zašto su ljudi manje skloni pomoći kada su prisutni drugi?

Postoje mnogi razlozi zbog kojih su ljudi manje skloni pomoći drugima u nevolji, a empirijski dokazi pokazuju da su najznačajnija tri procesa. Prvo, ukoliko je krizna situacija nejasna ili dvosmislena prisutne osobe možda ni ne razumiju što se događa pred njihovim očima, stoga ne prepoznaju potrebu za hitnom intervencijom. U takvim situacijama pojedinac se oslanja na procjenu okoline, ali ako reakcija okoline izostane, tj. nitko ne priskoči u pomoć tada će i pojedinac

zbog procesa socijalne usporedbe doći do zaključka da je krivo procijenio situaciju i neće pružiti pomoć. Takva pojava kada nam se osjećaji i percepcije razlikuju od drugih ljudi, ali se istovremeno ponašamo jednako kao i drugi naziva se pluralističko neznanje. Dakle, u kriznim situacijama, kod grupa promatrača dolazi do pogrešnog zaključka svakog promatrača da drugi taj događaj smatraju bezopasnim (Aronson, Wilson i Akert, 2005). Također, ljudi mogu procijeniti da netko drugi bolje zna što se događa ili bolje vidi situaciju pa se samim time očekuje da će ta osoba pomoći. Dakle, što je neka situacija manje jasna, to je manja vjerojatnost da će netko od prisutnih osoba priskočiti u pomoć (Shotland i Heinold, 1985; prema Živković, 2015).

Drugo moguće objašnjenje zašto su ljudi manje skloni pomoći kada su prisutni drugi odnosi se na strah od evaluacije koji se može javiti kod pojedinca. Do toga dolazi jer prisutnost ostalih promatrača može izazvati osjećaj nelagode zbog toga što oni mogu promatrati kako će pojedinac pružiti pomoć. Ukoliko pojedinac procijeni da će se javiti neodobravanje i kritika od okoline, takvi strahovi inhibiraju moguću intervenciju. Dakle, kao posljedica straha da ne ispadnemo smiješni ili da se ne dovedemo u neugodnu situaciju, često dolazi do izostanka prikladne reakcije odnosno smanjuje se vjerojatnost da odlučimo pomoći (Hock, 2004).

Konačno, kako su Darley i Latané pokazali i potvrdili svoju teoriju, treći proces koji se nalazi u podlozi efekta promatrača je difuzija odgovornosti. Dakle, što je veći broj ljudi u grupi dolazi do smanjenog osjećaja osobne i individualne odgovornosti za poduzimanje neke akcije jer je često lakše pretpostaviti da će se netko drugi pobrinuti za rješavanje postojećeg problema. Međutim, kod procesa difuzije odgovornosti radi se i o podjeli potencijalne krivnje zbog nepružanja pomoći, koja se u kriznim situacijama dijeli na sve prisutne. U našoj kulturi, pružanje pomoći smatra se pozitivnim činom, a nepružanje pomoći ima i neku sramotnu konotaciju. Stoga, ako je u nekoj situaciji prisutna samo jedna osoba tada su negativne posljedice nepružanja pomoći, kao što je osjećaj krivnje, mnogo veće nego kad bi uz osobu bili i drugi ljudi s kojima bi se taj teret mogao podijeliti (Hock, 2004).

Budući da postoje brojne individualne razlike među ljudima, navedeni procesi ne moraju se odnositi na svakog pojedinca. Postoje ljudi koji će u kriznim situacijama bez obzira na dvosmislenost situacije ili straha da ne ispadnu smiješni, pružiti pomoć. Dakle, oni će intervenirati neovisno o tome koliko je ljudi prisutno, je li ugrožen njihov život ili ne i jesu li već imali slična iskustva. Na temelju brojnih istraživanja, Darley i Latané postali su vodeći istraživači u području pomagačkog ponašanja i intervencija promatrača. Oni su razvili model koji objašnjava kako ljudi

prolaze pet koraka u donošenju odluke prije nego nekome pomognu u slučaju nesreće (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

3.2. Drvo odluke promatrača u intervenciji

Prema modelu kojeg su razvili Darley i Latané, u situaciji kada je potrebna hitna intervencija pojedinac prolazi pet koraka prije nego odluči hoće li pomoći ili ne. Za početak je vrlo važno primijetiti da se nešto događa, tj. da je nekome potrebna pomoć. U nekim situacijama je očito da se nešto događa, da je netko u nevolji, kao u eksperimentu s epileptičnim napadajem. Međutim, u svakodnevnom životu koji je sve više užurban, ljudska pažnja može biti usmjerena na nešto drugo zbog čega mnogi ne primjećuju da se nešto događa. Dakle, ako ljudi ne primijete da se nesreća dogodila, jasno je da neće intervenirati i pomoći.

Drugi korak podrazumijeva interpretaciju događaja kao nesretnog slučaja u kojem je potrebno pružiti pomoć. Najčešće su nesreće iznenadni i zbunjujući događaji u kojima promatrači gledaju i slušaju s praznim izrazima lica te pokušavaju shvatiti što se događa. Ukoliko ljudi za nesretni slučaj pretpostave da je sve u redu, jasno je da neće priskočiti u pomoć. Pokazalo se da će ljudi vjerojatnije protumačiti nesretan slučaj kao nešto bezopasno ako su prisutni drugi promatrači jer u tom dijelu odluke, strah od neugode ili krive procjene najviše djeluje (Hock, 2004). Zbog straha od evaluacije, ljudi najčešće prvo gledaju oko sebe da vide kako drugi ljudi reagiraju, odnosno koriste druge kao izvor informacija o tome što se događa. Takvo ponašanje u nekim situacijama može biti opasno jer ponekad nitko nije siguran što se događa i sukladno tome, nitko neće prikladno reagirati ili pomoći. U takvim situacijama, kad pojedinac pogleda druge ljude i oni mu ne izgledaju zabrinuto dolazi do stanja nemara zbog mnoštva, odnosno pojave da promatrači pretpostavljaju da je sve u redu jer nitko drugi ne izgleda zabrinuto. Tako članovi grupe postaju lažno uvjereni da drugi znaju bolje od njih što se događa, a vjerojatnost da se to dogodi je veća ukoliko je događaj dvosmislen. Dakle, što je neki događaj više dvosmislen, veća je vjerojatnost da će ljudi gledati jedni druge da znaju kako reagirati, a način na koji će ljudi interpretirati neki događaj utječe na odluku o pružanju pomoći (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

Nakon što osoba primijeti da se nešto dogodilo i interpretira taj događaj kao nesreću dolazi do preuzimanja odgovornosti, ukoliko je osoba sama. Međutim, ako su prisutni drugi ljudi, odgovornost se najčešće prepušta njima, s tim da što je više ljudi prisutno u kriznoj situaciji, veća je difuzija odgovornosti i manja vjerojatnost da će netko pomoći. Dakle, kada je prisutno mnogo svjedoka, osjećaj odgovornosti za pružanje pomoći se smanjuje jer niti jedan promatrač ne osjeća snažnu osobnu odgovornost da nešto poduzme. Također, ljudi uzimaju u obzir i moguće gubitke

kao što je izlaganje opasnosti ili da će ispasti smiješni ako pretjerano reagiraju ili učine krivu stvar. Tada se javlja veća vjerojatnost da nitko neće pomoći, a to se događa kada ljudi ne mogu procijeniti je li netko drugi već intervenirao (Aronson, Wilson i Akert, 2005). Uzmemo li u obzir eksperiment s epileptičnim napadajem, u situaciji kada su sudionici bili uvjereni da su jedini koji čuju studenta koji doživljava napadaj, odgovornost je bila u potpunosti na njima. Dakle, ako oni ne pomognu, student može umrijeti i zbog toga je većina ljudi u takvoj situaciji pomogla odmah, a unutar nekoliko minuta svi su pomogli. Međutim, kada su sudionici mislili da su i drugi studenti svjedoci oni nisu mogli procijeniti je li netko već pomogao jer je sustav razglaša propuštao samo glas studenta koji je doživio epileptični napadaj. U toj situaciji, većina je studenata pretpostavila da oni ne trebaju pomoći jer su vjerovali da je netko već intervenirao (Latané i Darley, 1968).

Kad osoba preuzme odgovornost ona mora procijeniti koji je oblik pomoći potreban, tj. odlučiti što treba učiniti. Postoji vjerojatnost da vidimo osobu u nevolji, odlučimo pomoći, ali ne znamo što trebamo učiniti ili se ne osjećamo kompetentno za poduzimanje prikladne akcije, u tom slučaju vjerojatno nećemo pomoći.

Konačno, čak i kad ljudi znaju kako pomoći, još uvijek ima razloga zbog kojih donose odluku da neće intervenirati. Neki od razloga mogu biti da osoba nije osposobljena za pružanje prave vrste pomoći, strah da će je ismijavati, da će učini pogrešnu stvar i pogoršati situaciju ili pak da će sami biti u opasnosti ako pomognu. Zbog tih i drugih razloga, ljudi prije nego odluče djelovati i pomoći moraju odvagnuti moguće gubitke i dobitke.

Dakle, prema modelu Darleya i Latanéa, ljudi prije nego pomognu u kriznoj situaciji poduzimaju pet koraka. Prvo trebaju primijetiti neki događaj, a zatim ga interpretirati kao nesreću. Treći korak koji poduzimaju je preuzimanje odgovornosti za pomaganje, nakon čega je važno da znaju kako pomoći i naosljetku odlučiti djelovati. Ukoliko preskoče bilo koji korak, neće doći do intervencije što znači da će pojedinac pomoći tek kada svih pet uvjeta bude zadovoljeno (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

Različiti istraživači, s obzirom na područje svojeg djelovanja pokušali su objasniti difuziju odgovornosti na različite načine. Tako Feldman i Rosen (1978) primjenjuju jednu od atribucijskih teorija, odnosno model kovarijacije.

3.3. Model kovarijacije

Feldman i Rosen (1978) navode kako je proces difuzije odgovornosti moguće objasniti pomoću jedne od atribucijskih teorija, pomoću modela kovarijacije kojeg je razvio Harold Kelley.

Atribucijska teorija usmjerena je na to čemu ljudi pripisuju uzrok tuđeg i vlastitog ponašanja ili događaja, a temeljna je postavka modela kovarijacije da ljudi pri stvaranju dojma o nekome uočavaju i razmišljaju o više dimenzija koje čine informaciju (Aronson, Wilson i Akert, 2005). Model kovarijacije predlaže da će promatrač atribuirati neki događaj situacijski ili dispozicijski ovisno o analizi tri različite vrste informacija: dosljednosti, različitosti i suglasnosti.

Konzistentnost ili dosljednost je informacija o tome koliko je događaj ili ponašanje dosljedno tijekom vremena u sličnim situacijama. Dosljednost je visoka ako se osoba ponaša slično u usporednim situacijama. Informacija o različitosti, tj. distinktivnosti opisuje koliko se događaj ili ponašanje u nekoj situaciji razlikuje od ponašanja u drugim situacijama. Ukoliko se osoba u svim situacijama ponaša slično, različitost je niska. Konačno, suglasnost ili konsenzus je informacija o tome kako se drugi ponašaju u nekoj situaciji, tj. u kojem stupnju je određeno ponašanje ili događaj rasprostranjeno (Feldman i Rosen, 1978). Prema tom modelu, ponašanje pojedinca objasniti ćemo unutarnjim uzrokom ukoliko ono ima visoku dosljednost, a nisku suglasnost i različitost. Suprotno tome, ponašanje se objašnjava vanjskim, tj. situacijskim uzrocima ako su dosljednost, suglasnost i različitost visoke.

Budući da Kelleyev model ima širok raspon primjene, Feldman i Rosen (1978) smatraju da se pomoću njega može objasniti difuzija odgovornosti. Sukladno modelu kovarijacije, u kriznoj situaciji gdje je mnogo promatrača od kojih nitko ne reagira javlja se visoki konsenzus, tj. grupa pojedinaca reagira slično na podražaj. Visoki konsenzus dovodi do većeg vanjskog atribuiranja uzroka, tj. događaj će se pripisati situaciji i manjeg unutarnjeg atribuiranja što bi trebalo voditi do manje odgovornosti koja se pripisuje svakom članu grupe pri čemu se javlja fenomen difuzije odgovornosti (Feldman i Rosen, 1978).

4. KASNIJA ISTRAŽIVANJA I NOVIJE PRIMJENE

Ubojstvo Kitty Genovese koje je jasan primjer difuzije odgovornosti, ali i brojni eksperimenti koji su provedeni kako bi se pokušalo objasniti ponašanje promatrača u kriznim situacijama kada nitko ne odluči intervenirati, potaknuli su daljnji interes istraživača. Tako su daljnja istraživanja bila usmjerena na krizne situacije u kojima je potrebna pomoć, na svakodnevne situacije, na činjenicu da li je pomoć potrebna ljudima u gradu ili ruralnim naseljima i brojnim drugim situacijama gdje je prepoznata pojava difuzije odgovornosti.

4.1. Krizne situacije

Budući da su krizne situacije najčešće one u kojima je potrebno intervenirati kako bi se nekome pomoglo da ne bi došlo do ozbiljnijih posljedica za žrtvu, veliki broj istraživanja se bavi upravo problematikom difuzije odgovornosti koja se javlja u takvim situacijama. Hock (2004) navodi da su među prvim istraživačima bili Darley i Latané koji su na različite načine provjeravali kako socijalni utjecaj djeluje na pojavu difuzije odgovornosti. Osim već spomenutog eksperimenta s epileptičnim napadajem, oni su proveli slično istraživanje u kojem su studenti bili smješteni u jednu prostoriju gdje su trebali ispuniti preliminarni upitnik prije intervjua. Nekoliko minuta nakon što su počeli rješavati, kroz otvor na stropu je počeo izlaziti dim koji je bio posebna mješavina bezopasnih kemikalija te je nakon nekoliko minuta postao gust da se u prostoriji jedva moglo vidjeti. Mjerilo se vrijeme koje je bilo potrebno studentima da odluče obavijestiti eksperimentatora o dimu s tim da su neki studenti bili sami u prostoriji; drugi su bili sa suradnicima eksperimentatora koji su bili pasivni u navedenoj situaciji, a treći su bili s dvoje drugih studenata. Darley i Latané su i ovim istraživanjem našli dokaze u prilog svojim postavkama o pojavi difuzije odgovornosti jer se pokazalo da je 55% studenata koji su bili sami u prostoriji obavijestilo eksperimentatora o dimu unutar prve dvije minute, a u drugim grupama je to učinilo samo 12% studenata (Hock, 2004).

4.1.1. Klasična istraživanja

Treba uzeti u obzir da su navedeni rezultati dobiveni na temelju klasičnih istraživanja efekta promatrača, a time i difuzije odgovornosti. Prema Heeneu, Wicher i Kainbacher (2011) klasična istraživanja slijede isti obrazac gdje sudionici sami ili u prisutnosti jedne ili više osoba rješavaju navodno važne zadatke kao što su rješavanje upitnika ili samo čekaju eksperimentatora. Oni iznenada postaju svjedoci insceniranih kriznih situacija, kao što su na primjer ozljeda eksperimentatora, njihovo međusobno vrijeđanje, krađe i slično. U takvim klasičnim istraživanjima bilježi se reakcija sudionika na krizne situacije u terminima vjerojatnosti intervencije i vremenu koje je bilo potrebno da reagiraju nakon čega se uspoređuju rezultati dobiveni u uvjetima kada su bili sami i kada su bili u grupi s više sudionika. Prema klasičnoj paradigmi difuzija odgovornosti javlja se u mnogim područjima života. Efekt promatrača uz koji se javlja difuzija odgovornosti, smanjuje vjerojatnost intervencije u ozbiljnim situacijama kao što su ozljede (Latané i Darlay, 1968; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011), astmatični napadaj (Harris i Robinson, 1973; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011) ili fizičke bolesti (Latané i Darlay, 1968; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011), ali se pokazalo da se difuzija odgovornosti može javiti i u manje kritičnim situacijama. Tako Latané i Nida (1981; prema Heene,

Wicher i Kainbacher, 2011) navode da će do difuzije odgovornosti doći u vrlo dvosmislenim situacijama, u laboratoriju jednako kao i na terenu te bez obzira na spol i godine potencijalnog pomagača i žrtve. Međutim, utvrđena je veća vjerojatnost da će efekt promatrača i difuzija odgovornosti biti smanjeni ako se radi o prijateljima ili poznanicima nego o strancima (Latané i Rodin, 1969; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011).

4.1.2. Kasnija istraživanja

Nakon što je proveden niz klasičnih istraživanja u kojima su uglavnom dobiveni rezultati koji podupiru teorijski koncept Darleya i Latanéa o pojavi difuzije odgovornosti, istraživači su nastavili istraživati tu pojavu u širim područjima života. Heene, Wicher i Kainbacher (2011) navode kako su se kasnija istraživanja usmjerila na razlike u pojavi difuzije odgovornosti s obzirom na dvosmislenost situacije, rasu osobe koja treba pomoć, stupanj opasnosti situacije, a novija istraživanja proučavala su pojavu difuzije odgovornosti u kontekstu novih medija kao što su „chat“ grupe ili e-mail.

Zanimljivo je da rezultati novijih istraživanja pokazuju kako je smanjena pojava efekta promatrača i difuzije odgovornosti u jako opasnim situacijama. Tako je na primjer u simuliranoj situaciji silovanja na parkiralištu bila veća stopa pomaganja kada je bilo prisutno više osoba nego kada je bio jedan pojedinac (Harari, Harari i White, 1985; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011). Kasnije su također i Fischer, Greitemeyer, Pollozek i Frey (2006; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011) direktno manipulirali razinom opasnosti situacije i pokazalo se da je efekt promatrača značajan u situacijama koje nisu bile opasne. Međutim, nije bio značajan za opasne situacije u kojima je osoba koja je odlučila pomoći mogla očekivati veće fizičke ili socijalne gubitke u slučaju intervencije protiv počinitelja. Prema tome, često do difuzije odgovornosti ne dolazi u kriznim situacijama, osobito ako su jako opasne za žrtvu ili ako promatrač smatra da je dovoljno kompetentan pomoći.

S obzirom da se ne očekuje da će ljudi biti spremniji intervenirati u situacijama koje su opasnije za žrtvu i za njih same, nego u onima koje nisu opasne, istraživači su pokušali pronaći objašnjenje zašto do toga dolazi.

Kao jedan od razloga, Fischer, Greitemeyer, Pollozek i Frey (2006; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011) navode da ljudi brže prepoznaju situacije koje su krizne, opasne i nisu dvosmislene te imaju ozbiljne posljedice ukoliko se ne intervenira. Zbog toga kod promatrača može doći do povećanog uzbuđenja koje bi moglo voditi do pomaganja neovisno o prisutnosti drugih. Također, uzbuđenje bi trebalo biti jače kada promatrač koji odluči pomoći percipira visoku

razinu opasnosti za žrtvu, ali i za sebe u slučaju intervencije jer je to direktan i neposredan izvor fizičkog uzbuđenja.

Nadalje, budući da u opasnim situacijama počinitelj može uz žrtvu napasti i osobu koja odluči pomoći, veći broj promatrača osigurava potporu u obrani od potencijalnog napada. Dakle, dolazi do smanjenog efekta promatrača kada osoba koja odluči pomoći zna da je prisutno još promatrača koji su dovoljno kompetentni da interveniraju ukoliko se javi potreba za tim (Horowitz, 1971; prema Heene, Wicher i Kainbacher, 2011). Promatrači mogu biti izvor fizičke potpore u pomaganju što može pridonijeti da pojedinac odluči pomoći u opasnoj situaciji. Međutim, ne očekuju se isti psihički procesi u situacijama kada promatrač vidi opasnost samo za žrtvu, ali ne i za sebe. Kada promatrač smatra da će biti u opasnosti ukoliko intervenira, on gleda ima li drugih promatrača koji će mu pomoći, a to bi trebalo smanjiti difuziju odgovornosti, a time smanjiti i efekt promatrača. S druge strane, ako promatrač smatra da je samo žrtva u opasnosti i sam nema potrebe za pomoći drugih promatrača, veća je vjerojatnost da se javi difuzija odgovornosti, a time se povećava i efekt promatrača (Heene, Wicher i Kainbacher, 2011).

Konačno, prema trećem objašnjenju promatračeva odluka o tome hoće li intervenirati ovisi o percipiranim gubicima i dobitima, ali i o percipiranoj vjerojatnosti da će drugi promatrači također pomoći. Prema tome, veliki gubici pomaganja trebali bi smanjiti vjerojatnost da će pojedinac pomoći. Međutim, neke krizne situacije mogu biti toliko opasne da pojedinac ne može pružiti efikasnu pomoć pa bi u tom slučaju mogla intervenirati grupa promatrača koji surađuju. Dakle, novija istraživanja pokazuju da se u jako opasnim situacijama smanjuje efekt promatrača, a time i difuzija odgovornosti što je kontradiktorno klasičnim istraživanjima, ali svi nalazi pružaju vrijedne informacije za bolje razumijevanje navedenih pojava (Heene, Wicher i Kainbacher, 2011).

4.2. Urbana nasuprot ruralnoj okolini

Aronson, Wilson i Akert (2005) navode kako je vrlo važno razmotriti i socijalnu situaciju u kojoj se javljaju krizne situacije kojima je potrebna intervencija kako bismo mogli bolje razumjeti zašto ljudi pomažu, odnosno ne pomažu. Provedeno je nekoliko istraživanja u kojima se istraživala sklonost pomaganju u urbanim nasuprot ruralnim naseljima, a u njima je dosljedno pokazano da ljudi češće pomažu u ruralnim područjima (Korte, 1980; prema Steblay, 1987; prema Aronson, Wilson i Akert, 2005). Jedno od istraživanja osmišljeno je na način da je muškarac šepao niz ulicu i iznenada se srušio uz bolni uzvik. Nakon toga je podigao nogavicu hlača kako bi se mogla vidjeti potkoljenica ovijena zavojem i prekrivena krvlju. Kada je navedena situacija inscenirana u manjim gradovima gotovo polovica prolaznika koji su vidjeli nezgodu zaustavila se i ponudila pomoć, dok

se u velikim gradovima zaustavilo i pomoglo samo 15% prolaznika (Amato, 1983; prema Aronson, Wilson i Akert, 2005). Dakle, pokazalo se da su ljudi u ruralnim naseljima, tj. manjim gradovima skloniji pružiti pomoć u nesretnim slučajevima ili nekim svakodnevnim situacijama nego oni koji žive u velikim gradovima.

Nakon vrlo dosljednih nalaza, istraživači su se zapitali zašto je veća vjerojatnost da će nam netko pomoći u manjim gradovima. Tako neki smatraju da ulogu u tome imaju osobine ličnosti, odnosno da odrastanje u manjem gradu pogoduje razvoju altruistične ličnosti, dok je to u većim gradovima otežano. Sukladno takvom shvaćanju, veća je vjerojatnost da će pomoći osoba koja je odrasla u malom gradu usprkos činjenici da živi u velikom gradu jer se to stajalište temelji na vrijednostima koje su stanovnici manjih gradova internalizirali, a ne u neposrednom okruženju. Suprotno tome, prema drugom stajalištu, ključ je upravo u neposrednom okruženju. Tako, prema hipotezi urbane prenapučenosti ljudi koji žive u velikom gradovima često se drže za sebe kako bi izbjegli osjećaj preplavljenosti jer su neprestano izloženi različitim podražajima. Dakle, prema tom objašnjenju, stanovnici urbane sredine bili bi jednako skloni pomoći drugima kad bi se našli u mirnijoj okolini s manje podražaja.

Pokazalo se da postoji više dokaza koji podupiru hipotezu urbane prenapučenosti čemu je sukladna činjenica da u situaciji kad je potrebno pružiti pomoć nije važno kakva je ličnost osobe koja se našla na tom mjestu, nego je važnije je li se prilika javila u ruralnoj ili urbanoj sredini. Također, istraživanja koja su provedena na terenu u trideset i šest gradova Sjedinjenih Država pokazala su da je gustoća stanovnika, tj. broj ljudi na kvadratnom kilometru više povezana sa sklonosti pomaganju, nego ukupan broj stanovnika (Levine, Martinez, Brase i Sorenson, 1994; prema Aronson, Wilson i Akert, 2005). Sukladno hipotezi urbane prenapučenosti, što je na nekom području veća gustoća stanovništva, manja je vjerojatnost da će ljudi pomoći drugima u nevolji, a time su stvoreni uvjeti za pojavu procesa difuzije odgovornosti. Dakle, gradska buka i gužva mogu zaokupiti pozornost pojedinca zbog čega čak i brižni, altruistični ljudi manje reagiraju ukoliko je potrebna pomoć ili ne reagiraju jer postoji velika vjerojatnost da nisu ni primijetili da je nekome potrebna pomoć. Budući da je usmjeravanje pažnje na neki događaj prvi korak kod odluke da ćemo pomoći, u prenapučenim gradovima s velikom gustoćom stanovništva to često nije moguće. Dakle, već je na samom početku prekinuta mogućnost pružanja pomoći, a tako i preuzimanja odgovornosti (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

4.3.Svakodnevne situacije

Postoji velika vjerojatnost da se u urbanim i ruralnim sredinama jave različite krizne situacije u kojima je važno da netko intervenira kako ne bi došlo do negativnih posljedica koje u ekstremnim slučajevima mogu biti pogubne. Međutim, osim što se može javiti širok spektar kriznih situacija, ljudi se svakodnevno susreću s događajima u kojima bi bilo poželjno da reagiraju, ali zbog činjenice da su okruženi većim brojem ljudi, reakcija često izostane te dolazi do pojave difuzije odgovornosti.

Freeman, Walker, Borden i Latane (1975; prema Jones i Foshay, 1984) među prvima su pretpostavili da se difuzija odgovornosti može javiti u svakodnevnim situacijama, tj. u onima koje nisu krizne. Tako su predvidjeli da će ljudi koji večeraju u grupi ostavljati manje napojnice nego oni koji večeraju sami jer se odgovornost prema konobaru dijeli između članova grupe. Rezultati istraživanja su dokazali mogućnost pojave difuzije odgovornosti u svakodnevnim situacijama jer se pokazalo da osobe koje su večerale same u 19% slučajeva su ostavile napojnicu, a oni koji su večerali u grupi koja se sastojala od 4 do 6 članova ostavljali su napojnicu u 13,5% slučajeva.

Nadalje, u kontekstu svakodnevnih situacija, Jones i Foshay (1984) usmjerili su pažnju na pojavu difuzije odgovornosti u situaciji kada grupu ljudi pozdravi nepoznata osoba. Ljudima se mnogo puta tijekom života dogodi da ih pozdravi osoba koju ne poznaju i tada si postavljamo pitanje pozdravlja li ta osoba nas ili nekog drugog. Ako uzvratimo pozdrav, a on nije namijenjen nama možemo se osjećati smiješno. Također, ako ne odgovorimo jer nismo prepoznali nepoznato lice osobe koju bismo trebali prepoznati možemo stvoriti dojam neljubaznosti i neprijateljstva. Tako su istraživači (Jones i Foshay, 1984) pretpostavili da će se vjerojatnost uzvraćanja pozdrava nepoznatoj osobi smanjiti u funkciji povećanja broja ljudi u grupi koju je osoba pozdravila. Što je veći broj drugih osoba u grupi, svakom pojedincu je lakše pretpostaviti da pozdrav nije za njega te da će netko drugi reagirati i uzvratiti pozdrav. Kada je jednom netko iz grupe uzvratio pozdrav, drugi članovi grupe su to smatrali dovoljnim pa su rjeđe sami uzvraćali pozdrav, a to se pripisuje difuziji odgovornosti, ali i rezultatu percepcije da je jedan član grupe ispunio očekivanja da uzvratiti pozdrav. Dakle, rezultati ovog istraživanja su pokazali da se difuzija odgovornosti može javiti i u situacijama niskog napora kojeg je potrebno uložiti i niske razine odgovornosti koju je potrebno preuzeti (Jones i Foshay, 1984). Stoga ne iznenađuje činjenica da se difuzija odgovornosti mnogo češće javlja u kriznim situacijama koje karakterizira i visoki napor i visoka razina odgovornosti koju je potrebno preuzeti.

Budući da živimo u suvremenom svijetu gdje sve veću ulogu u našim životima ima tehnologija, neki istraživači usmjerili su svoj interes na proučavanje ponašanja ljudi na Internetu. Konkretno, Markey (2000) je provjeravao jesu li ljudi manje skloni pomagati jedni drugima u Internet „chat“ grupama u funkciji povećanja broja ljudi u „chat room-u“. Kako bi se provjerio teorijski model difuzije odgovornosti Darleya i Latanéa, promatrane su „chat“ grupe u kojima je dvoje do devetnaest ljudi raspravljalo o različitim temama. Istraživači su se priključili „chat“ grupama, predstavili se kao muška ili ženska osoba i postavili upit kojim su tražili pomoć. Provjeravalo se kakva je povezanost između vremena koje je prošlo prije nego što je netko odlučio pomoći sa spolom osobe za koju su vjerovali da traži pomoć, brojem promatrača u grupi i s tim je li pomoć zatražena od određene osobe (Markey, 2000). Kako Aronson, Wilson i Akert (2005) navode, bili su ponovljeni rezultati Darleya i Latanéa u situaciji kada je pitanje bilo upućeno grupi u cjelini s tim da se nije pokazao značajan utjecaj spola na vrijeme reagiranja. Dakle, što je bio veći broj ljudi u „chat room-u“, više vremena je prošlo prije nego je bilo tko odgovorio na upit jer kada se veliku grupu traži pomoć, pojedinci smatraju da odgovornost za reagiranje nije na njima. Međutim, kada je pitanje postavljeno određenoj osobi, ona je odgovarala brzo bez obzira na veličinu grupe jer su u takvoj situaciji ljudi skloniji misliti da su odgovorni pomoći (Aronson, Wilson i Akert, 2005). Dakle, dobiveni rezultati sugeriraju da se efekt promatrača kao i difuzija odgovornosti u Internet „chat“ grupama pojavljuju po istom obrascu kao i u stvarnoj okolini. Sukladno teoriji Darleya i Latanéa pojedinci su spremniji pomoći ukoliko osjećaju osobnu odgovornost za pomoći, tj. u kontekstu „chat grupa“ kada se prozove njihovo ime i zatraži pomoć od određene osobe (Markey, 2000).

Kao što je navedeno, u ovom istraživanju nije bilo značajnog utjecaja spola osobe na činjenicu hoće li pružiti pomoć. Dakle, bez obzira je li se istraživač predstavio kao muško ili žensko, osobe u „chat“ grupi su u jednakoj mjeri reagirale ili nisu reagirale na upit. Međutim, istraživači su se i kasnije pitali postoji li kakav utjecaj spola osobe na vjerojatnost pružanja pomoći.

4.3.1. Utjecaj spola osobe na odluku o pomaganju

Senneker i Hendrick (1983; prema Bell, 2006) utvrdili su da postoji utjecaja spola na pomaganje, ali nije značajan. Razlike koje su uočene, male su i ne mogu se generalizirati. Glavni utjecaj spola na pomaganje bio je taj da su osobe muškog spola reagirale brže nego osobe ženskog spola. Također, značajan nalaz bio je da su sudionici sporije reagirali u grupama koje su se sastojale od šest članova u usporedbi s parovima. Prema tome, istraživači su zaključili da je veličina grupe važna kod pojave difuzije odgovornosti.

Bell (2006) je također ispitivao utjecaj spola na pomaganje, tj. hoće li osobe jednog spola prije pomoći osobama istog ili suprotnog spola u svakodnevnim situacijama. Iako se očekivalo da će sudionici prije pomoći ženama kojima su ispale knjige nego muškarcima, ponovo se pokazalo da nema značajne razlike s obzirom na spol osobe koja treba pomoć i osobe koja će pomoći.

4.4. Zločin i kazna

Feldman i Rosen (1978) svoj interes usmjerili su na raspodjelu odgovornosti u ovisnosti o negativnim ili pozitivnim ishodima nekog ponašanja. Također, eksperimentalno su istražili pripisivanje odgovornosti kriminalcima s obzirom na to jesu li sami počinili zločin ili u grupi, ali da rezultati ne bi ostali samo hipotetički, oni su analizirali arhiv zatvorskih kazni kod kriminalaca. Kada se uzme u obzir difuzija odgovornosti, javlja se pretpostavka koja sugerira da se kriminalcima koji samostalno počine zločin pripisuje veća odgovornost i kazna nego onima koji počine sličan zločin, ali u grupi.

Rezultati istraživanja na koje su se Feldman i Rosen (1978) usmjerili potvrdili su postavljene hipoteze. Ispitanici su čitali priče s negativnim ishodima, a priče su se razlikovale u broju pojedinaca koji su sudjelovali u događaju, nakon čega su im trebali pripisati količinu odgovornosti za koju smatraju da snose. Došlo je do obrnuto proporcionalnog odnosa između broja pojedinaca koji su bili spomenuti u priči i stupnja pripisane odgovornosti za negativni ishod, odnosno što je bio veći broj opažaca u incidentu pripisivali su manju odgovornost što znači da je veća difuzija odgovornosti.

Važno područje u kojem se može javiti difuzija odgovornosti je sustav kaznenog pravosuđa. Mnoga istraživanja su usmjerena na utjecaj karakteristika osobina prijestupnika, kao što su rasa ili socioekonomski status, ali i karakteristike suca prema duljini zatvorske kazne. Prema Feldmanu i Rosenu (1978) difuzija odgovornosti samo djelomično utječe na duljinu dobivene kazne. Iako, prema zakonu, kriminalci kojima se dokaže da su krivi za zločin, trebaju dobiti kaznu neovisno o broju počinitelja, možemo očekivati da će osoba koja je počinila zločin s partnerom dobiti blažu kaznu. Sukladno tome, pokazalo se da važan utjecaj na pripisanu kaznu imaju dispozicijske karakteristike počinitelja ako je sam počinio zločin te se tada pripisuje veći stupanj odgovornosti nego kada je zločin počinilo više ljudi.

Dok pravna tradicija navodi da bi kriminalci koji su krivi za zločin trebali dobiti kazne ovisno o prirodi i posljedicama zločina, bez obzira na broj uključenih, postoji mogućnost djelomičnog utjecaja difuzije odgovornosti na duljinu kazne. U takvom slučaju, može se očekivati da će osobe koje su samostalno počinile zločin dobiti strože kazne nego oni koji su počinili sličan zločin u

grupi. Feldman i Rosen (1978) kao moguće objašnjenje za diskrepanciju između zakona i onoga što se događa u stvarnosti navode utjecaj atribucija. Također, s obzirom na širinu ovlasti koju imaju suci u određivanju kazne, ne iznenađuje činjenica da suci mogu uzeti u obzir broj počinitelja koji su uključeni u zločin (Feldman i Rosen, 1978). Dakle, prema svemu navedenom može se reći da difuzija odgovornosti ima utjecaj kod određivanja kazni za počinjene zločine, međutim taj utjecaj je samo djelomičan te se ne može generalno tvrditi da će uvijek osobe koje samostalno počine zločin dobiti strože kazne nego oni koji počine zločin s partnerom ili u grupi.

5. ZAKLJUČAK

Nakon nasilnog ubojstva Kitty Genovese, socijalni psiholozi potaknuti reakcijama susjeda, zapitali su se zašto nitko nije intervenirao. Provedena istraživanja su pokazala da u podlozi takvog ponašanja postoje brojni psihološki procesi, a neki od njih su socijalni utjecaj kada osobe gledaju kako će drugi reagirati, efekt promatrača, strah od evaluacije, difuzija odgovornosti i drugi. Difuzija odgovornosti je pojava do koje dolazi kada ima više promatrača, ali se odgovornost za pomaganje dijeli između njih zbog čega nitko ne odluči pomoći, a to je kontradiktorno uvriježenom mišljenju ljudi da što je više promatrača u kriznoj situaciji, to je veća vjerojatnost da će netko pomoći. Ta činjenica je potaknula brojne istraživače da pokušaju objasniti u kojim situacijama će se difuzija odgovornosti javiti, a kako bi to saznali proveli su brojna istraživanja koja su obuhvaćala različita područja života. Najvažnije činjenice do kojih su došli klasičnim istraživanjima ukazuju da je veća vjerojatnost njezine pojave u kriznim situacijama nego u svakodnevnim. Međutim, kasnije je utvrđeno da će ljudi vjerojatnije pomoći u jako opasnim situacijama gdje percipiraju opasnost prema žrtvi i sebi nego u situacijama gdje nema percipirane opasnosti za njih. Također, i u svakodnevnim situacijama kao što je ostavljanje napojnice konobaru ili uzvratanje pozdrava, kada su u grupi, pojedinci su manje skloni preuzimati odgovornost. Kada uzmemo u obzir veći broj provedenih istraživanja može se zaključiti da ukoliko se nađemo u kriznoj situaciji, veća je vjerojatnost da ćemo dobiti pomoć ako se netko od promatrača već našao u takvoj ili sličnoj situaciji i zna kako pomoći, ako se nalazimo u ruralnom naselju, ako nas netko poznaje i najvažnije ako direktno tražimo pomoć od jedne osobe koja će tada biti spremnija preuzeti više odgovornosti. Iako dobivene spoznaje mogu djelovati vrlo pesimistično kako generalno, tako i za budućnost čovječanstva, važno je istaknuti da postoje i brojni primjeri ljudi koji svakodnevno pomažu, a time potiču i druge na pomaganje. S obzirom da su Beaman, Barnes, Klentz i Mcquirk (1978) u svojem istraživanju utvrdili da kod ljudi koji su upoznati s fenomenom difuzije odgovornosti postoji veća vjerojatnost da će priskočiti u pomoć u

kriznim situacijama, važno je o navedenom fenomenu informirati i ljude iz naše najbliže okoline, ali i cjelokupnu javnost i na taj način pokušati smanjiti pojavu difuzije odgovornosti kod ljudi, a povećati sklonost pomaganju drugima u nevolji. Upravo je i cilj ovog rada bio osvijestiti postojanje tog fenomena i svih njegovih negativnih strana. Također, važno je da u kriznim situacijama nikad ne pretpostavljamo da je netko drugi pomogao ili će pomoći nego da djelujemo kao da smo jedini prisutni.

6. LITERATURA

- Aronson, E., Wilson, T.D. i Akert, R.M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Beaman, A., Barnes, P., Klentz, B. i Mcquirk, B. (1978). Increasing helping rates through information dissemination: Teaching pays. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4, 406-411.
- Bell, S.L. (2006). Diffusion of responsibility: Are sexes more likely to help the same sex or opposite sex?. *National Undergraduate Research Clearinghouse*, 9, preuzeto 22.3.2016. s <http://www.webclearinghouse.net/volume/9/BELL-Diffusiono.php>
- Darley, J.M. i Latané, B. (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8(4), 377-383.
- Feldman, R.S. i Rosen, F.P. (1978). Diffusion of responsibility in crime, punishment and other adversity. *Law and human behavior*, 2(4), 313-322.
- Hewstone, M. i Stroebe, W. (2001). *Socijalna psihologija: europske perspektive*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Hock, R. R. (2004). *Četrdeset znanstvenih studija koje su promijenile psihologiju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Jones, L.M. i Foshay, N.N. (1984). Diffusion of responsibility in non-emergency situation: response to a greeting from stranger. *The journal of social psychology*, 123 (2), 155-158.
- Markey, P.M. (2000). Bystander intervention in computer-mediated communication. *Computers in human behavior*, 16, 183-188.
- Živković, I. (2015). *Temeljni koncepti socijalne psihologije*. Zaprrešić: Veleučilište Baltazar Zaprrešić.